

Резунова Олена Сергіївна,

к. пед. наук, доцент кафедри філології ДДАЕУ

**ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ
В ДНІПРОВСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ
АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ**

Вступ. З давніх-давен люди розуміли, що ступінь економічного і технологічного розвитку, добробуту суспільства для будь-якої країни залежить від рівня знань, умінь, навичок і кваліфікацій її активного населення. Не є винятком і сучасне суспільство, яке поставило перед вищою школою всіх країн нове глобальне завдання – забезпечити доступ до вищої освіти для більш широких верств суспільства. Нові реалії сьогодення диктують свої вимоги до фахівця XXI століття – це має бути людина, яка протягом всього життя здатна підвищувати свій професійний рівень або навіть змінювати профіль професії. Саме тому освіта є не лише інструментом отримання знань у глобальному масштабі, а й капіталом, засобом боротьби за ринок, способом розв’язання геополітичних завдань.

Епоха інноваційних технологій значно розширює можливості професійної самореалізації за рахунок майже необмеженого доступу до набуття нових знань і навичок, важливих для практичного застосування в професійній діяльності. Вища освіта в сучасному світі стає більш масовою і вже не слугує для вузькопрофільної підготовки фахівців для різних сфер життєдіяльності. Сучасна освіта орієнтує на сприйняття світу в його комплексності. Для того, щоб знання отримали конкретний зв’язок з діями, необхідно постійно навчати себе, поповнюючи й розширюючи свої знання й розвиваючи вміння незалежно від обставин. Саме це і є метою дистанційної освіти.

Водночас однією із актуальних проблем розвитку закладів вищої освіти стало розширення можливостей доступу до отримання вищої освіти. У світі намітилась стійка тенденція наближення освітянської діяльності до місця проживання людей, включаючи широке впровадження дистанційного навчання. Усунення залежності здобувача від місця розташування закладу освіти, незалежність від викладача, комунікаційне забезпечення навчальними матеріалами в будь-якій точці земної кулі, можливість створення віртуального навчального класу чи лабораторії – все це створює передумови для масового застосування дистанційної освіти з використанням сучасних освітніх технологій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз наукової та психолого-педагогічної літератури, дисертаційних досліджень, що з'явилися останнім часом, свідчить про значну увагу до проблем упровадження дистанційних технологій у навчальний процес закладів вищої освіти. Науково-педагогічні засади дистанційного навчання розробляли вітчизняні науковці В. Кухаренко, В. Олійник, В. Рибалко, Н. Сиротенко, П. Стефаненко, М. Бесєдіна, Є. Блінов, К. Власенко, В. Гура, Н. Дацун, М. Ус, Т. Койчева, В. Жулкевська, С. Авдошин, В. Домрачов, В. Зінченко, М. Карпенко, Т. Кошманова, К. Корсак, Е. Полат, П. Таланчук, Е. Веренич, В. Гриценко, А. Гуржий, О. Довгий, Г. Козлакова, І. Козубовська, В. Колос, С. Кудрявцева, В. Сагарда, О. Пічкарь, П. Стефаненко, Б. Шуневич та ін.

Проблеми дистанційного навчання розглядалися такими зарубіжними вченими як С. Вайт, С. Гурі-Розенбліт, Р. Бел, Дж. Блумстук, Д. Кіган, Дж. Коумі, Дж. Андерсен, Ст. Віллер, Т. Едвард та російськими О. Андрєєв, М. Моїсеєва, Є. Полат, В. Солдаткін, А. Хуторської та ін.

Проблеми використання інформаційних технологій у педагогічній практиці розглядали Н. Корсунська, Ю. Пасічник, Т. Смовженко, П. Стефаненко, В. Торопцов. Організації дистанційного навчання в післядипломній освіті присвячені роботи В. Олійника та В. Гравіт. Проблеми

екстреного дистанційного навчання присвячено роботу В. Кухаренко та В. Бондаренко.

Мета статті – проаналізувати особливості дистанційної освіти в Дніпровському державному аграрно-економічному університеті (ДДАЕУ) та визначити переваги і недоліки її функціонування.

Виклад основного матеріалу. Тригером масового застосування дистанційного навчання в закладах освіти за останні півтора року стала світова пандемія. Швидке впровадження засобів дистанційної освіти без негативного впливу на навчальний процес стало великим викликом як для викладачів, так і для здобувачів ДДАЕУ.

Дистанційна освіта як форма навчання з'явилася завдяки розвитку поштового зв'язку ще в кінці 19 століття. У 1969 році у Великобританії був заснований перший у світі університет дистанційного навчання. При розробці технологій навчання для цього університету англійські вчені пильно вивчали роботу європейських кореспондентських шкіл та заочну форму навчання радянських інститутів. Отримана комбінація цих двох форм навчання розрахована на самостійну роботу здобувачів за індивідуальним планом [10].

Згідно досліджень Н. Корсунської, вперше термін “дистанційна освіта” був офіційно вжитий у назві Міжнародної конференції з дистанційної освіти, яка була проведена у Ванкувері (Канада) у 1982 році. Термін “дистанційна” прийшов на зміну терміну “кореспондентська”, саме тому Міжнародна Рада з кореспондентської освіти змінила свою назву на Міжнародну Раду з дистанційної освіти [5, с.30].

Згідно досліджень групи науковців, в Україні дистанційне навчання вперше було започатковано в Національному технічному університеті “Харківський політехнічний інститут”, Харківському національному університеті радіоелектроніки та Львівському інституті менеджменту в 1997 році [6].

У 2008 році згідно з наказом Міністерства освіти і науки України було створено Український центр дистанційної освіти на базі національного технічного університету “Київський політехнічний інститут”. Створення

вищезгаданого центру стало початком експериментального впровадження дистанційного навчання в Україні і сприяло відкриттю цілої низки центрів дистанційного навчання, а саме: Національної академії державного управління при Президентові України та її Регіональних інститутів в Харкові, Дніпрі, Одесі та Львові.

Сумський державний університет та Хмельницький національний технічний університет стали першими університетами, які отримали дозвіл МОН України на проведення експерименту з дистанційного навчання [6].

Остатнім часом, зі зрозумілих причин, увага багатьох вчених прикута до проблеми дистанційної освіти. Більшість тлумачень цього терміну зводиться до того, що під сучасною дистанційною освітою слід розуміти нову організацію освіти, що ґрунтується на використанні як кращих традиційних методів отримання знань, так і нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, а також на принципах самоосвіти [9].

Погоджуємося з думкою Н. Іваншеної про те, що всі сучасні технології дистанційної освіти можна розділити на три категорії:

- *неінтерактивні*, що включають у себе друковані матеріали, аудіо- та відеоносії;

- *засоби комп'ютерного навчання*, до яких можна віднести електронні підручники, комп'ютерне тестування й контроль знань, новітні засоби мультимедіа;

- *відеоконференції*, які являють собою розвинені засоби телекомунікації по аудіоканалах, відеоканалах і комп'ютерних мережах [2].

Як і більшість закладів вищої освіти, в умовах карантину Дніпровський державний аграрно-економічний університет активно впроваджує дистанційну освіту через системи Moodle, Zoom та Google Meet. На жаль, вибір цих засобів спричинений їхньою поширеністю та відсутністю оплати, а не їх освітнім потенціалом.

Система управління курсами Moodle являє собою спеціально розроблену систему для створення дистанційних курсів викладачами та їх публікації у Веб.

Саме слово “Moodle” акронім слів “Modular Object Oriented Dynamic Learning Environment” – модульне об’єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище. З назви системи зрозуміло, що вона складається з набору функціональних елементів, що називаються модулями і які відповідають за виконання певних функцій.

Уперше система була розроблена австралійцем Martin Dougiamas і зараз це відкритий проєкт, у якому бере участь велика кількість інших розробників. Система Moodle використовується у 175 країнах світу і знаходиться в постійному розвитку. Згідно досліджень низки науковців, Moodle поширюється як програмне забезпечення з відкритими вихідними кодами під ліцензією GNU GPL (General Public License – універсальна загальнодоступна ліцензія GNU) та захищається чинним міжнародним та національним авторським правом. Проте використання цієї системи надає ряд додаткових свобод і можливостей порівняно із звичайним комерційним програмним забезпеченням.

Наявність широкого набору модулів, які притаманні платформам електронних систем навчання, системам управління курсами (CMS), системам управління навчанням (LMS) або віртуальним навчальним середовищам (VLE) дозволяє легко налаштувати Moodle під потреби навчального процесу закладу вищої освіти [3].

Під час проведення лекційних, лабораторних та практичних занять в режимі реального часу переважна кількість викладачів використовує Zoom та сервіс Google Meet, адже вони є безкоштовними та зручними у використанні.

Zoom та Google Meet є сервісами для створення відеоконференцій. Zoom було розроблено у 2011 році, а Google Meet було випущено у 2017 році.

Існують певні розбіжності між сервісами щодо кількості учасників та необхідного програмного забезпечення, а саме: сервіс Google Meet існує лише у вигляді вебверсії та у версіях для мобільних пристроїв, а для роботи в системі Zoom на комп’ютері потрібна десктопна програма. Максимальна кількість учасників під час конференції у Zoom становить 100 осіб, у Google Meet – 250 осіб.

У Zoom є можливість створювати конференцію та можливість приєднуватися до неї за допомогою посилання. Під час конференції викладачі та здобувачі мають можливість спілкуватися за допомогою чату, передавати файли, змінювати фон та демонструвати свій екран. Під час демонстрації екрана викладачеві доступна функція “Дошки”, де він може малювати або робити записи поодиночі або спільно з учасниками конференції. Крім того, Zoom має високу якість зображення, що передається.

Серед незначних недоліків Zoom – конференцій є те, що у безкоштовній версії існує обмеження в 40 хвилин на тривалість конференції та кількість учасників.

Сервіс Google Meet дає можливість викладачеві створити нову зустріч, запланувати або запустити її миттєво. Здобувачеві для того, щоб потрапити на “зустріч”, необхідно запросити доступ за посиланням або номер зустрічі. У Google Meet є можливість увімкнути/вимкнути камеру та мікрофон, демонструвати вкладки браузера або екран, спілкуватися в чаті, ділитися файлами, спільно працювати з учасниками в Google Jamboard, змінювати фон, змінити режим відображення учасників та увімкнути субтитри, які відображатимуться автоматично. Google Meet доступна безкоштовно, проте для запису зустрічей та створення конференції на 250 учасників необхідно передплатити Google Workspace Business Plus або Enterprise [8].

З метою виявлення основних причин, які перешкоджають ефективному впровадженню дистанційної освіти, нами було проведено опитування, під час якого викладачам та здобувачам ДДАЕУ було запропоновано назвати ці причини. Респондентами були названі наступні:

- недостатній рівень володіння теоретичними знаннями та практичними вміннями щодо застосування та використання дистанційної форми навчання (**30 %** респондентів);

- недостатня матеріально-технічна база, яка б дозволяла повноцінно здійснювати та брати участь у дистанційному навчанні (**26 %** респондентів);

- нестача часу на саморозвиток через надмірне навантаження роботою (викладачі) та навчанням (здобувачі) (22% респондентів)

- психологічна неготовність до роботи в дистанційному форматі (11 % респондентів) та інші причини (11 % респондентів).

Серед інших причин, які називали викладачі та здобувачі, були: відсутність доступу до мережі в регіоні проживання, негативне та стереотипне ставлення до інновацій в освіті.

Таким чином, основною причиною, яка заважає викладачам та здобувачам ефективно працювати в режимі дистанційного навчання, є недостатній рівень теоретичних знань та практичних вмінь. Іншими ваговими причинами є недостатня кількість часу на саморозвиток, застаріла чи відсутня матеріально-технічна база, психологічна неготовність працювати дистанційно. Ці причини становлять 59 % від загальної кількості.

Для розуміння того, як самі здобувачі ставляться до дистанційної освіти, нами було проведено опитування щодо позитивних та негативних сторін такої освіти.

Серед плюсів дистанційного навчання, які називалися здобувачами, були наступні:

- можливість навчатися вдома і проводити більше часу в родині;
- можливість навчатися в будь-якому місці;
- немає необхідності витратити час на дорогу;
- навчання онлайн є новим, нестандартним, цікавим;
- більшість робіт, завдань і тестів виконуються в електронному варіанті, що зменшує обсяг письмової завантаженості;

- більше можна зосередитися на навчанні та уникнути зайвого спілкування з небажаними людьми;

- можна навчатися в декількох навчальних закладах;
- можна поєднувати навчання та роботу.

До мінусів дистанційної освіти здобувачі віднесли:

- неякісний зв'язок через перевантаженість систем;
- брак живого спілкування;
- часті проблеми з мережею Інтернет;

- немає змоги працювати в онлайн-режимі;
- застаріла техніка, яка заважає якісно навчатись;
- втрата інтересу і мотивації до навчання;
- нестача практичних вмінь та навиків роботи з дистанційними платформами.

Отже, до основних переваг дистанційної освіти в ДДАЕУ можна віднести:

- здобувач має можливість раціональніше й ефективніше використовувати свій час і при цьому не бути прив'язаним до конкретного місця;
- можливість використання в навчальному процесі нових досягнень інформаційних технологій, які сприяють входженню людини у світовий інформаційний простір;
- надає рівні можливості для одержання освіти незалежно від місця та країни проживання, стану здоров'я і соціального статусу.

Проте дистанційна освіта має й певні недоліки, серед яких особливо небезпечним є вплив на фізичне та психічне здоров'я як викладачів, так і здобувачів, що виявляється в підвищенні тривожності, депресії, стресі, страху.

На жаль, опитування, яке було проведене в університетах Нідерландів, дозволило з'ясувати, що через дистанційну освіту здобувачі мають проблеми з концентрацією на навчанні, відчують почуття самотності та переживають зниження настрою [4].

Згідно досліджень групи вчених, є ціла низка факторів, які можуть мати досить негативні впливи на фізичне та психічне здоров'я учасників дистанційного навчального процесу, серед них:

- напруга опорно-рухового апарату через довготривале перебування в сидячому положенні, що у свою чергу може призвести до таких проблем у системі кровообігу як вегето-судинна дистонія, гіпотонія, слабкості розвинення серцевого м'яза;
- погіршення зору через тривалі періоди інтенсивної уваги та постійне шкідливе випромінювання дисплею може стати причиною міопії, кон'юнктивіту, захворювань сітківки та рогівки, крім того, довготривале

напруження м'язів очей призводить до перевтомлення, роздратування, постійного головного болю;

- інтелектуальне та емоційне навантаження через різку зміну характеру навчання, обмеженість зворотного зв'язку між викладачем та здобувачем, необхідність обробки головним мозком величезного потоку інформації може призвести до швидкої втомлюваності, емоційної нестабільності, погіршення пам'яті уваги, постійного головного болю [1].

На нашу думку, сучасна дистанційна освіта є значно більшим викликом для викладачів ДДАЕУ, ніж для здобувачів, адже більшість викладачів належить до покоління digital emigrants, які почали освоєння інформаційних технологій вже в досить зрілому віці, проте більшість здобувачів освіти належать до digital natives і познайомились вони з сучасними технологіями в досить ранньому віці[12].

Таким чином, необхідними умовами для дистанційної освіти є не лише доступ до комп'ютера і мережі Internet та наявність відповідного технічного забезпечення, але й бажання здобувачів навчатися, а викладачів – навчати. Це дуже важливо, тому що саме від цього залежить ефективність усього навчального процесу.

Висновок. Проведене дослідження дозволяє зробити висновки, що проблема впровадження дистанційної освіти в ДДАЕУ ще повністю не розв'язана. Для того, щоб дистанційна освіта стала повноцінною формою навчання для тих, хто її потребує, необхідно вирішення багатьох питань та проблем: покращення нормативно-правової та науково-методичної бази, забезпечення відповідними технічними засобами та забезпечення відповідного рівня володіння комп'ютерною технікою, навичками роботи в Інтернеті, використання інтерактивних технологій навчання як викладачами так і здобувачами.

Література:

1. Землянська О. В., Третякова Л. Д., Праховнік Н. А., Семененко Р. Ю. Вплив дистанційної форми навчання на психічне та фізичне здоров'я студента. *Енергозбереження та промислова безпека: виклики та перспективи*: науково-технічний збірник : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (2-3 червня 2020 року, м. Київ). Київ : Основа, 2020. С. 280–286.
2. Іваньшина Н.М. Поняття дистанційної освіти, особливості методів університетської освіти. URL: http://www.rusnauka.com/5_NITSB_2009/Pedagogica/41249.doc.htm (дата звернення: 30.11.2021).
3. Ісаєнко В.М., Кашина Г.С., Ніколаєв К.Д., Павлюченко Л.С. Навчально-методичний посібник для викладачів щодо організації дистанційної форми навчання з перепідготовки та підвищення кваліфікації. К.: Видавництво НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2014. 100 с.
4. Ковальчук Т. Дистанційне навчання у закладах вищої освіти: ризики та перспективи розвитку. URL: <https://nubip.edu.ua/node/100736> (дата звернення: 30.11.2021).
5. Корсунська Н. О. Дистанційне навчання: підходи до реалізації. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. праць. Вінниця, 2000. С. 29–32.
6. Кухаренко В.М., Бондаренко В.В. Екстрене дистанційне навчання в Україні: Монографія. Харків:. Вид-во КП “Міська друкарня”, 2020. 409 с.
7. Кухаренко В.М., Рибалко О.В., Сиротенко Н.Г. Дистанційне навчання: Умови застосування. Дистанційний курс: Навчальний посібник. Харків: НТУ “ХПІ”, “Торсінг”, 2002. 320 с.
8. Сравнение сервисов Zoom и Google Meet. URL: <https://startpack.ru/compare/zoom/google-meet> (дата звернення: 30.11.2021).
9. Удовиченко І. В. Дистанційний формат взаємодії суб'єктів освітньої діяльності: методичні рекомендації. Суми : НВВ КЗ СОППО, 2021. 198 с.

10. Хмиров І. М. Державне управління розвитком дистанційної освіти України: методологія, теорія та практика: Монографія. 2020. 283 с.
11. Хуторской А. Дистанционное обучение и его технологии. “Компьютера”, 2002 . № 36, С. 26–30.
12. Prensky, M. (2001). Digital Natives Digital Immigrants. *On the Horizon*. Vol. 9 No. 5, 1–6.